

Dr. Varga Gyula

Dickens, Beckett és a fotóművészet

Interjú Jeremy Parrott-tal

Nemrég mutatták be a Mozaikon c. kiállítást Hajdúböszörményben. Mi fűzi Önt a városhoz?

Több mint 15 éve vagyok Hajdúböszörmény rendszeres látogatója, mivel itt él a fiam, Gábor, aki a Bocskai István Gimnázium tanulója. Hajdúböszörményben lakik édesanyja, Nemes Magdolna is, aki adjunktus a Debreceni Egyetem Gyermeknevelési és Gyógypedagógiai Karán.

Életrajzát olvasva meglepően sok dologgal foglalkozik, talán egy kicsit magamra is emlékeztet – a squasht kivéve –, afféle „uomo di rinascimento”. Valóban reneszánsz embernek tartja magát?

Nagyon hízelgő megjelölés, de nem hinném, hogy lehetséges igaz reneszánsz embernek lenni a 19. század vége után, amikor a különböző tudományok szakmákká váltak a tudás olyan területei helyett, amelyeket tehetséges és önmotivált amatőrök tanulmányoznak. Ennek ellenére mindig is a tevékenységek és tudományterületek széles skálája érdekelt. Az egyetemen francia szakon végeztem, de tanultam spanyolt, németet és latint is, mielőtt a modern nyelvek tanára lettem. Ezután Délkelet-Ázsiába utaztam, ahol Kalimantánban és Sarawakban törzsi

népek közt éltem, majd egy buddhista kolostorba mentem Thaiföldre, ahol megtanultam az indonéz és a thai nyelvet is. A magyar a hetedik idegen nyelvem. Jelenleg, mint teljesen szabadúszó, nem kell magamat semmilyen, általam végzett munka keretei közt meghatároznom, és azt mondhatom, hogy amikor valamilyen tevékenységet végzek, az a tevékenység ideiglenesen definiál engem. Így többek között író, irodalmi nyomozó, lektor, fordító, életrajz-író, antikvárius, könyvkötő, fotográfus, snooker-játékos, borkészítő, squash-játékos vagyok és rendszeresen adok elő nemzetközi konferenciákon.

Más. Tudom, hogy Beckett és Dickens kutatója, az utóbbi publicisztikai munkásságáról most jelenik meg egy műve. A magyar átlagolvasó szemében Dickens a jóindulatú David Copperfield, én pedig a „megértő realizmus” képviselőjének tartom, akárcsak néhány magyar íróval együtt. Milyen volt publicistának?

Charles Dickens 14 regény, számos karácsonyi történet, néhány amerikai és olaszországi utazás, Anglia történelmének és Krisztus életének írója volt. És ha ez nem volna elég, termékeny újságíró volt és a különböző folyóiratoknál megjelent írásait nemrég négy vaskos kötetbe gyűjtötték össze. Ennek elle-

nére nem általánosan ismert, hogy eredetileg Dickens egyik regénye sem könyv formájában jelent meg, és sosem fejezte be az adott regényt, amíg az eleje el nem kezdett nyomtatásban megjelenni. Ez azért volt, mert eredetileg minden regénye vagy heti, vagy havi részletekben jelent meg újságokban, sokszor folytatásos történetként. Dickens maga híres volt arról, hogy számos magazint szerkesztett: „Bentley’s Miscellany”, amelyben Twist Olivér először jelent meg; „Household Words” (1850-59), amelynek Dickens társtulajdonosa volt, és az „All the Year Round” (1859-1870), amely teljes mértékben a sajátja volt és amelyben legnagyobb regényei, a „Két város regénye” és a „Szép remények” először megjelentek. Abban, ahogyan én bevonódtam Dickens tanulmányozásába, van valami tündérmese-szerű, amelyet megpróbálok nagy vonalakban elmesélni. Dickens saját írásain kívül a legtöbb történet, cikk és költemény, amely a heti vegyes írások között jelent meg, anonim módon került közre és a cég feljegyzései majdnem 150 évre eltűntek. Felhasználva bibliofil és irodalmi nyomozói szakértelmeimet, felkutattam és most nálam van Dickens személyes gyűjteménye, 10 évnyi All the Year Round, amely a margókon lévő ceruzafeljegyzések formájában őrzi a szövegírók százainak a nevét – közülük néhányan híresek, mások

Charles Dickens (fotó: Internet)

nem (de gyakran így is lenyűgözőek!). Ez a felfedezés főcímmé vált a világsajtóban és a hír az interneten is elterjedt, majd miután egy belgiumi konferencián 2015-ben bemutattam a köteteket, az „A század irodalmi felfedezése” címkét kapta. Másnap, amikor Londonba érkeztem, ott várt a BBC, a The Times, a The Guardian és a The Independent, és mindannyian velem akartak beszélni – ez volt az a 15 perc hírnév, amelyet Andy Warhol jóslt mindnyájunknak. A rengeteg izgalom és esemény után kaptam egy ajánlatot a Yale University Press-től, hogy a felfedezésemről írjak egy tudományos munkát, és gyakorlatilag egyik napról a másikra Samuel Beckett-tudósból Dickens-tudóssá váltam. Életem során olvastam már Dickens-t és nagyon szerettem is, de sosem tanulmányoztam az életét vagy bármely munkáját a tudományos karrierem során. Mégis, most, három évvel a felkérés után egy 500 és egy 300 oldalas, Dickens szerkesztői munkájáról szóló könyvem is publikálásra készen áll (nagyjából 300 minibiográfiát írtam a folyóiratához hozzájáruló írókról), illetve elkészült egy bibliografikus tanulmány is a műveinek még életében történt kiadásairól. Publikáltam három cikket a Dickensian-ben és még hármat a Dickens Quarterly-ben és Európa-szerte tartottam már sikeres plenáris előadásokat és konferencia-előadásokat – úgy, hogy korábban sosem tanulmányoztam vagy tanítottam Dickens egyetlen munkáját sem,

de még a 19. századi angol irodalmat sem! Magam sem hittem volna, de az emberi agy nagyon agilis, és én mindig is erősen hittem az autodidaktizmusban. Ez olyasmi, amit az apámtól örököltem és remélem, továbbadom majd a saját gyerekeimnek is: ha van, ami motiváljon, megtaníthatsz magadnak bármit vagy megtanulhatsz bármit. Térjünk vissza aki kiváló újságíró volt megkapó, eredeti, szó-rakoztató szófordulatokkal és kiváló szemével a részletekhez. Annak ellenére, hogy a fiatalabb olvasók, akik figyelmének hossza a twitterhez van méretezve, úgy tartják, hogy terjedős és nehezen érthető, Dickens még mindig messze a legnépszerűbb 19. századi író a földkerekségen.

Nos, Becketttről írott művének címe: Onomasticon. A szó a név változására utal. Mi vezette ennek a műnek a megírására?

Samuel Beckett mindig is a kedvenc író volt. Leginkább a „Godot-ra várva” című darabját ismerik, pedig Beckett ragyogó és befolyásos regényíró is volt. Habár első nyelve az angol volt, legsikeresebb műveit franciául írta és visszafordította őket angolra! A kritikus Roland Barthes szerint a névadás az irodalmi művész alapvető kreatív tette, és Beckett esetében ez olyan terület, amelyben tisztán megnyilvánul zsenije. Becketttről írt könyvemben analizálom a rejtett jelentéseket mind a 650 névben, amelyek szerepelnek

az írásaiban. Nyilván lehetetlen összefoglalni a felfedzéseimet néhány szóban, de Beckett saját elsődleges motivációja a nevek létrehozásában egy személyes névtani és ontológiai keresés volt. Keresztneve, a Samuel szó szerint azt jelenti héberül, „Isten neve”, és Sam (egy rövidebb változat, amelyen szólították) egyszerűen annyit tesz: „név”. Beckett arra vállalkozott, hogy létrehozzon vagy felfedezzen magának egy nevet, amely több, mint egy üres ültetőkártya, amelyre azt írták, „név”, olyan nevet akart, ami ugyanakkor Isten valódi neve is lehetne. Ez nyilvánvalóan lehetetlen feladat volt, de pontosan ez volt az, ami miatt Beckett megpróbálkozott vele. Ahogy egyszer mondta: „Próbáld és bukj el. Próbáld újra, bukj jobban.”

Ha már a neveknél tartunk... A kiállításának összefoglalójában olvastam, azért nem ad címetek a képeknek, mert ez már befolyásolná a befogadót (szemlélődőt) a kép jelentésének felfedezésében. Úgy gondolom, a képeknek nincs jelentése a jelentés szó valódi értelmében, hanem egy komplex érzelmi és képi valósága, amely aztán eljuthat egyfajta gondolathoz. A gondolat azonban túl konkrét és veszélyesen közelít a racionális konkretizáláshoz. Mit gondol Ön erről?

Az irodalmi témákról szóló írásaimban nagyon is a nevekre fókuszáltam – Beckett karaktereinek neveire és a valódi emberekre, akik Dickens folyóiratai számára írtak. Foto-

gráfiám azonban az agy teljesen más pontjából indul és az agy más részéhez szándékoszik szólani. Absztrakt fotókat készítek, amelyek alapja a természet. Minden kép, amely a Mozaikonban van kiállítva, a fák, levelek, nádas és az ég torzult tükörképei az újszegedi Holt-Maros felszínén. A torzulást a vízen a szél, az úszkáló kacsák vagy az általam bedobált kövek okozzák. A képek ritmikusak, líraiak, kaleidoszkopikusak és időnként túlvilágiak. A szellemiség, amelyben készítettem őket, a Zen Buddhizmus tanulmányozásához áll közel és minden kép értelmezhető egy-egy szótlan koannak, egy-egy képi találós kérdésnek amely akár hirtelen megvilágosodáshoz is vezetheti a befogadót.

Tudom, hogy sok helyen tanított angol mint idegen nyelvet. Mit adott Önnek ez a tapasztalat?

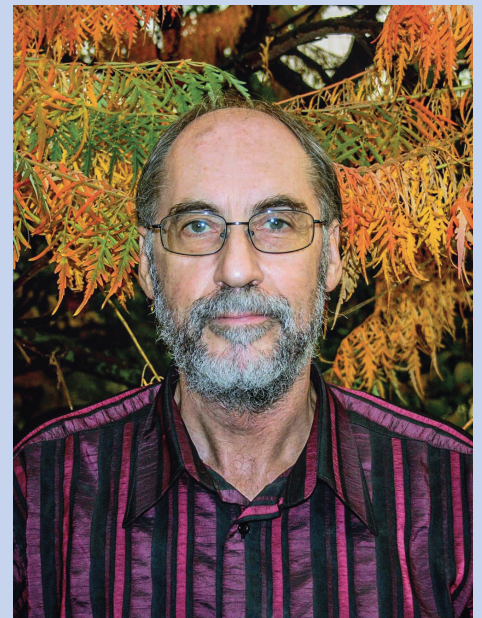
Az egyik első állásom angol mint idegen nyelvet tanító tanárként Líbiában

volt, az egyetlen ottani magán-nyelviskolában. Az iskolában arab felnőttekből álló osztályokat tanítottam a római ABC betűire,

akik saját nyelvükön analfabeták voltak, majd olyan sziporkázó dialógusokat gyakoroltunk, mint A: 'Hello, my name is Mohammed'; B: 'Hello, my name is Ali'. Később dolgoztam a British Council-nak is, ahol mesterképzésben tanítottam leendő angoltanárokat a szegedi egyetemen. Remélhetőleg a húsz év alatt, amit ebben az országban dolgoztam, egy kicsit javítottam a Magyarországon tanított és tanult angol nyelv színvonalát. Karrierem során mindvégig lenyűgözött az angol nyelv rugalmassága és hihetetlen gazdagsága. Azonban a magyar is egy nyelvészeti drágakő. Ahogyan a szociálintropológus Benjamin Lee Whorf mondta egyszer: „Nyelvünk határai világunk határai”. Bővítsük ezeket a határokat!

„... minden kép értelmezhető egy-egy szótlan koannak, egy-egy képi találós kérdésnek amely akár hirtelen megvilágosodáshoz is vezetheti a befogadót.”

NÉVJEGY

Jeremy Parrott
Született: London, 1954.

Tanulmányai:

Birmingham, London, Reading, Sussex

Szakmai területe:

- Charles Dickens publicisztikája
- Samuel Beckett és a nevek változásai

Egyéb foglalkozások:

- angol, mint idegen nyelv tanítása
- fotóművész
- antikvár könyvkutató
- amatőr squash játékos